

Ny-gammel sjelesorg

Denne utgaven av TPT har blitt et uplanlagt temanummer. Etter hvert som artiklene kom inn fra ulike kanter, ble det nemlig klart at de hadde en rød tråd: Et fokus på det vi kan kalle sjelesørgeriske og diakonale praksiser.

Først ut er Mikkel Christoffersen, adjunkt ved Københavns universitet. I artikkelen henter han opp Tor Johan Grevbos typologi for hvordan ulike teologiske helhetsforståelser preger sjelesorgsamtalen, og anvender denne på samtaler gjengitt i den danske podkasten *Sjelesorg*. Christoffersen finner at samtalerne er mest preget av Grevbos «kerygmatiske» og «terapeutiske» typer, mens sjelesorg som vektlegger det kirkelige fellesskapet, eller er inspirert av karismatisk kristendom, er fraværende. Videre er det mer fruktbart å se Grevbos typologi som en sirkel enn en linje: En sjelesørger trenger ikke å velge én posisjon mellom motsatte poler, men bør utvikle sin profil ved å trekke ulike veksler på alle perspektivene.

Neste artikkel er forfattet av Åsta Marie Olafsson, stipendiat ved VID i Bergen, sammen med Hans Stifoss-Hanssen og Anne Austad. Temaet er hvordan diakoner erfarer sin rolle som samtalepartnere i møte med eldre mennesker. Artikkelen argumenterer for at diakonene representerer en motkultur til dominerende trekk ved norsk sosial- og helsevesen: Dels har de kompetanse på spørsmål om eksistensielle og religiøse temaer, dels har de større mulighet til å sette av tid til åpne samtaler sammenlignet med andre helseprofesjoner.

Tormod Kleiven, emeritert professor ved VID, skriver om «afterpastors»: Dette er prester/menighetsledere som ansettes etter at forgjengeren har gått som følge av seksuelle overgrep. Kleivens artikkel er den første som undersøker fenomenet i norsk kontekst. Det er ofte frustrerende for menigheter og deres ledere når informasjon om overgrepet ikke når dem. «Afterpastoren» møtes av store forventninger, men etter hvert vendes disse ofte til skuffelse, og ofte unnskyldes overgriperen. En afterpastor bør gis støtte fra kirkesamfunnet sentralt, særlig gjennom team av kompetente eksterne rådgivere.

Den siste av forskningsartiklene gir et bidrag til utdypende forståelse av Den norske kirkes rolle under andre verdenskrig. Emeritert professor ved MF, Torleiv Austad, fastslår at en ofte har identifisert kirkekampen med biskopenes og prestenes kamp. Artikkelen undersøker imidlertid menighetsrådenes rolle, og finner at de fleste av disse sluttet opp om motstanden mot nazi-regimet. Da Quisling-regjeringen besluttet å legge dem ned, fortsatte de sin virksomhet, mens de nazifiserte menighetsrådene nok så raskt sluttet å fungere.

Så langt de fagfellevurderte artiklene. Utgaven inneholder også tre andre faglige artikler:

Først: Carl Petter Opsahl, førsteamanuensis i liturgikk og hymnologi ved MF, presenterer den tyske sosiologen Hartmut Rosa. Rosa er i vinden om dagen, ikke

minst i (praktisk-)teologiske miljøer. Opsahl kommer med konstruktive og kritiske perspektiver til sentrale sider ved Rosas forfatterskap, når disse har vist seg fruktbare for teologer, og hvordan ta dem i bruk innen liturgisk teoriutvikling og praksis.

For det andre trykker vi to artikler som er bearbejdede foredrag fra Sjelesorgsymposiet som fant sted i Oslo tidligere i år, der temaet var såkalt «konverteringsterapi».

I en personlig artikkel tar Jan Bjarne Sødal og Hans Stifoss-Hanssen opp et viktig dilemma: De fleste nyere sjelesørgeriske fremstillinger har som utgangspunkt sjelesørgerens absolutte plikt til «først og fremst være lyttende og følge konfidenten dit hen vil». Men hva da når en konfident ønsker noe som sjelesørgeren ser som destruktivt? Artikkelen gjør viktige refleksjoner til denne problemstillingen.

Gyrid Gunnes kritiserer begrepet «konverteringsterapi», og tar til orde for en benevnelse som eksplisitt betegner praksisen som diskriminerende. Som sådan kan den forstås som hatytringer mot seksuelle minoriteter, og straffefølges deretter.

I sum gir de fleste tekstene i denne utgaven faglig oppmerksomhet til sjelesørgeriske problemstillinger. Kanskje vi kan si at de befinner seg mellom noe kjent og noe ukjent, noe gammelt og nytt. I Christoffersens artikkel gjelder det helt konkret, når han går i dialog med en nestor i faget i nordisk kontekst, og gir en skisse til hvordan Grevbos typologi kan videreutvikles i dialog med nyere impulser.

Mens «modellsjelesørgeren» tradisjonelt har vært en prest, viser Olafsson m.fl. (i likhet med flere artikler i TPT 1/22) at det i dag er like (eller vel så) mye diakonene som fremstår som Den norske kirkes sjelesørgerer. Sjelesorg bør heller ikke bare ses som «kirkelig» i snever forstand, men som et egenartet bidrag til omsorgsarbeidet i det norske velferdssamfunnet.

Kleivens artikkel om «afterpastors» presenterer et nytt begrep, men ikke et nytt fenomen. Det nye består i at det etableres kunnskap om smertefulle konsekvenser når menneskeverdet krenkes. Sammen med bidragene fra Sjelesorgsymposiet settes et fornyet søkelys på rommet mellom juridiske regler og profesjonelt skjønn, mellom institusjonelt og individuelt ansvar, og mellom det fortrolige og det offentlige.

Så langt artiklene (og glem ikke at det er et lite knippe bokanmeldelser helt bakerst). Nå, nytt fra redaksjonen:

Solveig Spilling Bakkevig måtte dessverre trekke seg nesten før hun hadde begynt, da hun har begynt i stillingen som sjømannsprest i Berlin. Vi takker for innsatsen!

Vi sender en stor takk til Lars Johan Danbolt, som har sluttet i redaksjonen etter mange års strålende innsats, som redaksjonsmedlem, og – fra 2014 til og med 2019 – som hovedredaktør. Lars Johan har, med sin arbeidskapasitet og lune vennlighet – gitt et avgjørende bidrag til utviklingen tidsskriftet har vært gjennom. Så stor takk, Lars!

Vi er glade for å ønske førsteamanuensis i sjelesorg ved VID, Anne Austad, velkommen som nytt medlem av redaksjonen!

Av Fredrik Saxegaard, redaktør
fredrik.saxegaard@mf.no